

24.02.2022, 14:54 Kijów (PAP)

W 1994 r. USA i W. Brytania złożyły Ukrainie gwarancje bezpieczeństwa - przypominamy

W 1991 r. Ukraina posiadała trzeci co do wielkości arsenał nuklearny na świecie, którego pozbyła się w zamian za gwarancje bezpieczeństwa, zapisane w Memorandum Budapeszteńskim podpisanym w 1994 r. przez Stany Zjednoczone, Rosję i Wielką Brytanię.

Kraje te zobowiązały się do respektowania suwerenności i integralności terytorialnej Ukrainy oraz niestosowania wobec niej przymusów ekonomicznych. Te postanowienia w 2014 r. po raz pierwszy złamała Rosja, anektując należący do Ukrainy Krym i angażując się w konflikt w Donbasie.

Prezydent Rosji Władimir Putin wydał w czwartek rozkaz przeprowadzenia specjalnej operacji wojskowej w Donbasie, której celem jest - jak to określił - "demilitaryzacja i denazyfikacja Ukrainy". Władze w Kijowie przekazały, że wojska rosyjskie zaatakowały terytorium Ukrainy od północy, wschodu i południa. Ukraina zerwała stosunki dyplomatyczne z Rosją. Trwa rosyjski ostrzał. Rosja atakuje cele militarne i cywilne, Ukraina odpiera atak. Ludność cywilna stara się ewakuować z zagrożonych miejsc.

W 1991 r. Ukraina posiadała trzeci co do wielkości arsenał nuklearny na świecie, którego pozbyła się w zamian za gwarancje bezpieczeństwa, zapisane w Memorandum Budapeszteńskim podpisanym w 1994 r. przez Stany Zjednoczone, Rosję i Wielką Brytanię. Memorandum z 1994 r. zakończyło trwające kilka lat negocjacje między państwami powstałymi w wyniku rozpadu Związku Radzieckiego i zachodnimi mocarstwami atomowymi.

Pozycja Ukrainy była wówczas wyjątkowa, ponieważ po upadku ZSRR kraj ten odziedziczył około 1800 strategicznych głowic jądrowych i 176 międzykontynentalnych rakiet balistycznych. Był to trzeci, po Stanach Zjednoczonych i Rosji, arsenał broni atomowej na świecie.

Po dyskusji na temat rezygnacji z broni, jaka przetoczyła się przez ukraiński parlament, 14 stycznia 1994 r., podpisano trójstronną deklarację prezydentów Ukrainy, Rosji i USA dotyczącą zniszczenia całej broni nuklearnej rozmieszczonej na terytorium Ukrainy. Następnym krokiem miała być formalna ratyfikacja przez Kijów układu o nierozprzestrzenianiu broni nuklearnej (NPT), a wcześniej Ukraina zażądała dodatkowych gwarancji bezpieczeństwa.

Memorandum Budapeszteńskie o Gwarancjach Bezpieczeństwa zostało podpisane przez prezydenta Ukrainy Leonida Kucznię, prezydenta Rosji Borysa Jelcyna, premiera Wielkiej Brytanii Johna Majora, prezydenta USA Billa Clintona w dniu 5 grudnia 1994 r.

Zakłada ono, że mocarstwa będą szanować "niezależności i suwerenności istniejących granic Ukrainy" i nie zastosują "groźby lub użycia siły przeciw integralności terytorialnej bądź politycznej niezależności Ukrainy".

Ponadto kraje te powstrzymają się od "przymusów ekonomicznych zmierzających do podporządkowania swoim własnym interesom" praw Ukrainy związanych z jej suwerennością.

Potwierdzono również, że Ukrainie dostarczona będzie pomoc "gdyby stała się ofiarą aktu agresji lub obiektem groźby agresji, w których stosowana jest broń jądrowa".

Ukraińskie rakiety zostały przewiezione do Rosji i zniszczone, a 2 czerwca 1996 Ukraina ostatecznie straciła status mocarstwa atomowego. W ramach kompensacji ukraiński rząd otrzymał również pomoc finansową z USA i korzystne dostawy energii z Rosji.

Wielu komentatorów jest zdania, że Memorandum Budapeszteńskie nie było traktatem, a dokumentem dyplomatycznym, a zawarte w nim gwarancje były tylko formalnością, ponieważ nie zapisano żadnego mechanizmu sankcji.

Podobne porozumienia podpisały tego samego dnia Białoruś i Kazachstan.

Joanna Baczała (PAP)

baj/ kgod/

 Copyright

Materiały redakcyjne, fotografie, grafy i pliki wideo pochodzące z serwisów informacyjnych PAP stanowią element baz danych, których producentem i wydawcą jest Polska Agencja Prasowa S.A. z siedzibą w Warszawie i chronione są przepisami ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych. Z zastrzeżeniem przewidzianych przez przepisy prawa wyjątków, w szczególności dozwolonego użytku osobistego, ich wykorzystanie dozwolone jest jedynie po zawarciu umowy licencyjnej. PAP S.A. zastrzega, iż dalsze rozpowszechnianie materiałów, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt. b) ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jest zabronione.